

- Kamil Cipra – varianta A
Pro učitele

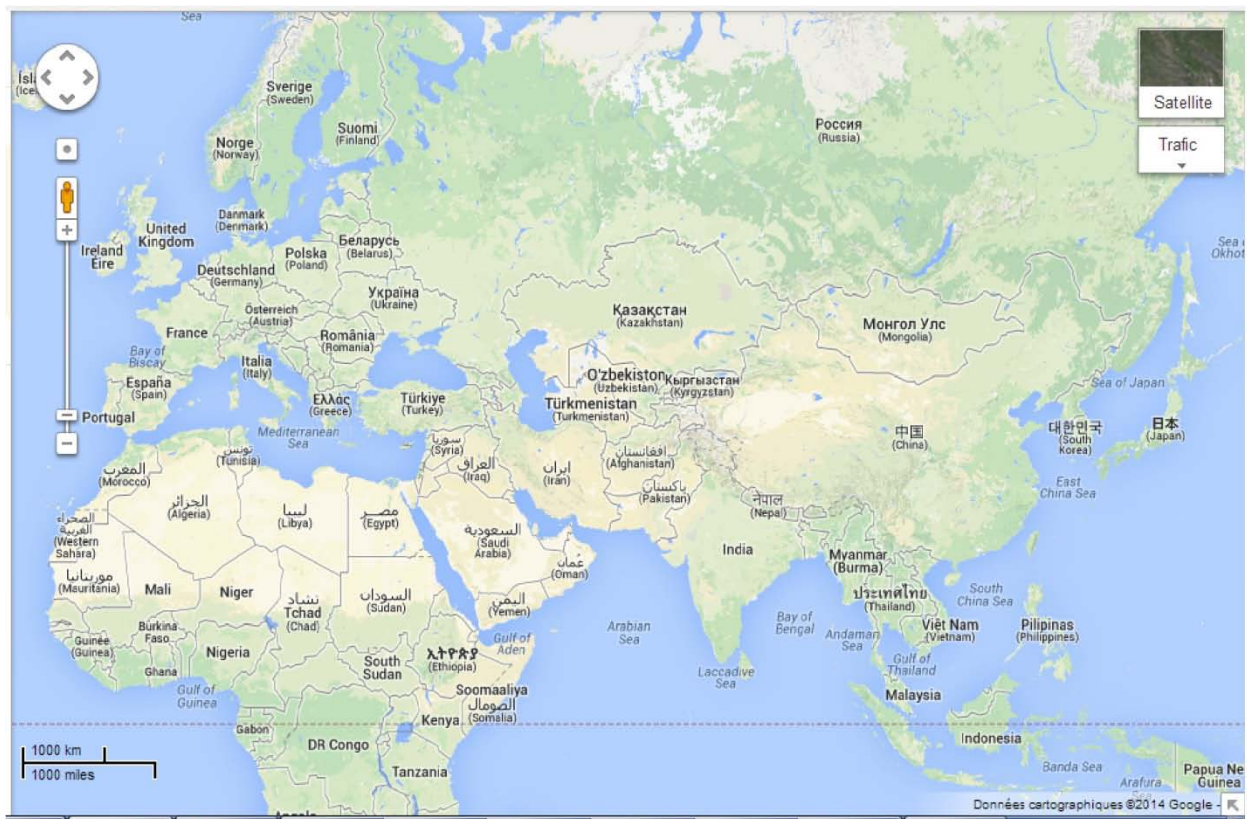
I. MLÁDÍ A 1. SVĚTOVÁ VÁLKA

1. Z Plzně přes Vladivostok a tuniskou Bizertu do československé armády ve Francii

a) Přečti si pozorně první část Ciprova medailonku a vyznač na přiložené mapě místa, kterými jako mladý voják rakousko-uherské armády a později jako legionář Kamil Cipra prošel. Jednotlivá data a místa zanes na časovou přímku. Pro přesnější zeměpisnou informaci pracuj zároveň s atlasem světa.

Časová přímka:

1893 narozen
v Plzni

Zdroj: <https://maps.google.fr>

2. V československých legiích ve Francii

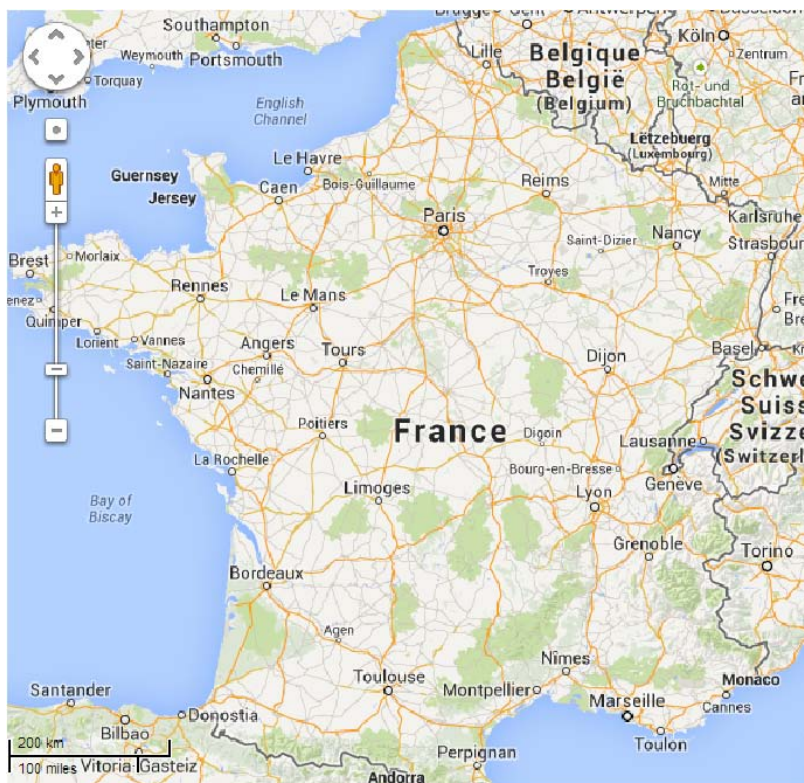
Samostatná československá armáda vznikla ve Francii díky několikaleté práci T. G. Masaryka, E. Beneše a M. R. Štefánika, hlavních vůdců čsl. zahraničního odboje.

Její existenci potvrdil francouzský prezident Raymond Poincaré dekretem, který vydal v prosinci roku 1917. Francouzská vláda nové československé vojáky vybavila do boje a zajistila jejich výcvik.

Kamil Cipra se v Cognaku přidal k tisícům československých dobrovolníků z celého světa. Nadšení Češi a Slováci, kteří chtěli bojovat za svoji samostatnost, sem přijeli z Ruska, Rumunska, Itálie a Srbska; ze Spojených států amerických se do Francie přepravilo 2 500 dobrovolníků. Několik jich přijelo i z Austrálie.

Ze dvou vytvořených československých pluků vznikla v květnu 1918 první samostatná československá brigáda, které velel Francouz - plukovník Philippe.

a) Najdi v zeměpisném atlasu města Cognac a Darney, zakresli je do přiložené mapy.

Zdroj: <https://maps.google.fr>

A) Československý dobrovolník ve Francii

Chrabrý „chlupáč“ česko-slovenského vojska, kresba Georges Scott, červen 1918

Převzato z knihy Československé legie ve Francii, První sborník francouzských legionářů k desátému výročí samostatnosti československé republiky, V Praze 1928, Nákladem „Kruhu francouzských legionářů“.

a) Všimni si popisu kresby. Proč myslíš, že se vojákům francouzské armády v této době říkalo „chlupáči“? Pracuj s internetem.

Podíváme-li se na např. slovník.seznam.cz, najdeme pod slovem „poilu“ vysvětlení: poilu, chlupáč přezdívka francouzských vojáků za 1. světové války. Tento historický výraz, z francouzského „poilu“ je pravděpodobně ovšem podstatně starší než 1. světová válka, přestože ta jej navždy zapsala do slovníku francouzštiny. Tento název byl používán již v době napoleonských válek, kdy označoval muže, kteří měli odvahu a nebáli se jít do útoku. Asi úplně poprvé se výraz podobného významu: „odvážný se třemi chlupy“ (ve fr. originále „un brave à trois poils“) objevil v Molièrových „Směšných preciózkách“ (ve fr. originále „Les précieuses

ridicules“) z roku 1659. V první světové válce se ke kontextu jednoznačné odvahy bojujících jednotlivců přidává fakt, že se vojáci v zákopech¹ nemohli příliš věnovat osobní hygieně a měli všichni zarostlou tvář.

b) Prohlédni si pozorně obrázek a popiš vlastními slovy, jak byl voják vybaven do boje.

Žáci jistě popíší pušku s bodákem, při slavnostní přísaze doplněnou vlajkou ve slovanských barvách, bílé a červené; dále polní lopatku, nádobí....Na kresbě nejsou vidět například kleště na ostnatý drát.

Českoslovenští legionáři byli vyzbrojeni a oblečeni stejně jako francouzští vojáci. Jejich světlemodré uniformy byly na límci doplněné tmavomodrými výložkami s číslem pluku, na náramenících a knoflících písmeny ČS.

Více se žáci mohou dočíst zde: <http://www.karelvasatko.cz/historie-ceskoslovenskych-legii/vyzbroj-a-vystroj/francouzske-legie>

¹ Něco více se o válce v zákopech můžete dočíst např. v metodickém listu úroveň C, Otto Gutfreund, nebo v knize Y. Heřtové: Zákopová válka, Praha 2008, viz metodický list úroveň C, str. 15, Fr. Kupka

B) **Přísaha Československé střelecké brigády v Darney, 30. 6. 1918**

Po ukončení vojenského výcviku v Cognacu a Jarnacu se českoslovenští legionáři přesunuli do Darney, aby zde před odchodem na frontu složili přísahu a přijali z rukou francouzského prezidenta R. Poincaré vojenský prapor. Jeho návrh dělal František Kupka a pro československou brigádu jej nechalo vyrobit město Paříž.

a) **Přísaha vlajce**

Přísaha vlajce. Kresba G. Scotta, původně otištěná 13. 7. 1918 ve fr. časopise Illustration, č. 3932; Foto se nachází ve sbírce VHÚ.

Text přísahy:

„My, vojáci revolučního vojska utvořeného daleko od hranic naší vlasti, (...) skládáme tuto slavnostní přísahu:

*Ve jménu naší národní cti, (...),
přisaháme, že bojovat budeme po boku
svých spojenců proti všem našim
nepřátelům do té doby, dokud naše země
české i slovenské nesplynou v
samostatný (...) stát československý, (...).*

*Jako věrní bojovníci, (...), slibujeme, (...),
nikdy z boje neutíkat, (...), smrti se
nelekati a za svobodu vlasti své vše, i
život položit.*

(...)

Tak přisaháme!”

a 1) **Proč vojáci v přísaze mluví o vojsku utvořeném „daleko od naší vlasti“?**

Přísaha probíhá ve Francii v městečku Darney. Skládají ji Češi a Slováci, kteří budou bojovat v 1. samostatné československé brigádě, která vznikla také ve Francii.

a 2) **Vysvětli vlastními slovy druhý odstavec přísahy.**

Češi a Slováci se chystají po boku francouzské armády a dalších spojenců bojovat proti společnému nepříteli. Hlavní motivací Čechů a Slováků je vznik samostatného Československa.

Poznámka:

Autorem textu přísahy byl kapitán Otakar Husák, zástupce Československé národní rady, později generál a ministr obrany Československa (do roku 1921).

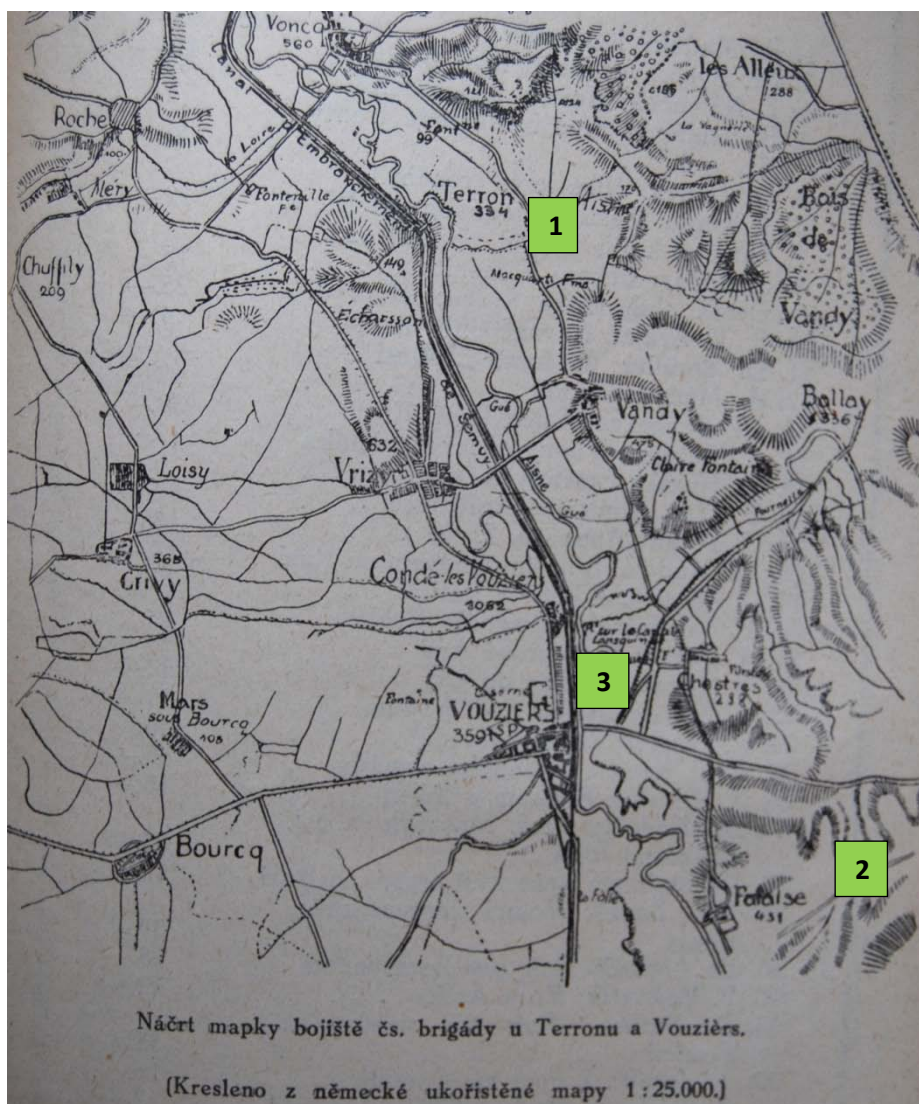
V Darney je dodnes československé muzeum, ve kterém se mj. nachází kopie vlajky, kterou prezident Poincaré předal československým legionářům. Toto muzeum vzniklo z francouzské iniciativy.

V roce 2002 byl 30. červen vyhlášen Dnem ozbrojených sil.

3. Kamil Cipra: voják a malíř na francouzské frontě v roce 1918

Pluky Československé střelecké brigády byly nejdříve poslány na klidnější část fronty do Alsaska. Později, v září 1918, byly nasazeny v Champagne, a v říjnu se pak zúčastnily velmi těžkých bojů u Terronu, Chestresu a Vouziers.

A) Mapka bojišť u Terronu a Vouziers

Převzato z knihy Československé legie ve Francii, První sborník francouzských legionářů k desátému výročí samostatnosti Československé republiky, V Praze 1928, Nákladem „Kruhu francouzských legionářů“.

B) Bojiště v obrazech K. Cipry

Kamil Cipra, společně s dalšími výtvarníky, např.: O. Gutfreundem, H. Němečkem, A. Longenem, vytvořili v roce 1918 řadu obrazů inspirovaných vlastní zkušeností z prožitých bojů na francouzské frontě. Z nich byla v roce 1923 sestavena a vydána kniha – důležitý historický dokument.

1

Kamil Cipra: Před Terronem

in: Čs. legie ve Francii/Malířské dokumenty 1914 - 1918, Památník odboje, 1923

2

Kamil Cipra: Kóta 153 Chestres, 24. 10. 1918

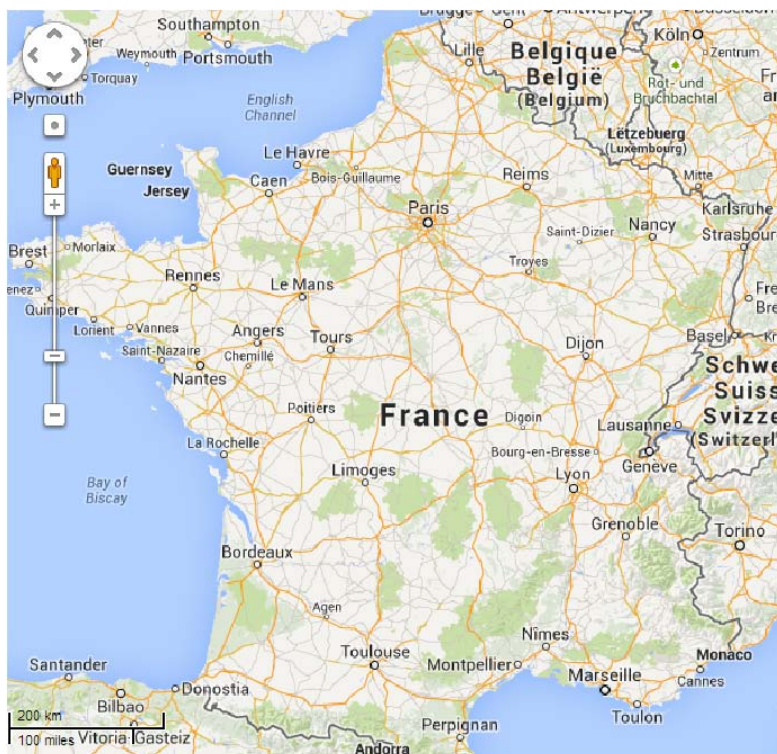
in: Čs. legie ve Francii/Malířské dokumenty 1914 - 1918, Památník odboje, 1923

Kamil Cipra: Přechod přes Aisnu, 27. 10. 1918

in: Čs. legie ve Francii/Malířské dokumenty 1914 - 1918, Památník odboje, 1923

a) Prohlédni si zakreslenou mapku bojišť, podívej se na současnou mapu Francie a jednotlivá místa na ní najdi. Můžeš zakreslit do přiložené mapy.

Zdroj: <https://maps.google.fr>

b) Prohlédni si všechny Ciprový obrazy, detailněji pak prostuduj „Kótu 153 – Chestres“. Vžij se do postavy jednoho z vojáků, které na obraze vidíš, a napiš několik vět o tom, na co asi v té chvíli myslí/myslíš. Připomeň si při tom, za co a s kým Čechoslováci tehdy v cizině bojovali.

Obraz zahrnuje veškerou válečnou hrůzu podzimní francouzské fronty roku 1918. Vybuchují granáty, létají mraky střel, vojáci se snaží postupovat směrem vpřed, někteří se částečně kryjí v zákopech, země je poseta mrtvými.

Další československý malíř, Otakar Nejedlý, který byl Památníkem odboje vyslán v roce 1919 znovu malířsky zdokumentovat francouzská bojiště našich legionářů a který se sám bitev nezúčastnil, si zapsal: "Zde každý kámen, každá zeď, strom, pahýl, zde ještě všecko sténá a zoufale řve, zde se zatajuje člověku dech...."²

Žákům je pak možné ještě pro ilustraci ukázat jeden z jeho obrazů, které i po mnoha měsících ukazují jen zkázu, rozvrácenou, pustou a shořelou zem.

Diskuze nad obrazy je vhodnou chvílí k připomenutí celého historického kontextu; Čechoslováci bojovali v první samostatné československé brigádě na cizím území za svoji samostatnost, která byla oficiálně potvrzena 28. října, uprostřed bojů u Terronu a Vouziers. K našim vojákům se dostala až v noci 29. října, navzdory tomu dále bojovali a byli na svých pozicích vystřídáni až 30. a 31. října čerstvějšími francouzskými pluky. Příměří pak bylo uzavřeno 11. 11. 1918.

Obrazy jsou převzaty z knihy: Francouzská bojiště československých legií, Ot. Nejedlý; Nákladem a ve prospěch fondů „Družiny československých legionářů“, 1920.

² Převzato z knihy Českoslovenští legionáři 1914-1920, K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudivová, Mladá fronta Praha, 1996.

Shrnutí:

Část Čechů a Slováků, především těch, kteří žili v zahraničí, se od samého začátku 1. světové války angažovala v boji proti Rakousku – Uhersku. Postupně se k těmto zahraničním Čechoslovákům přidávali ve velkém počtu i čsl. zajatci a přeběhlíci z rakousko – uherské armády. Ti všichni vytvořili základ pro budoucí samostatnou československou armádu – Československou střeleckou brigádu, vytvořenou oficiálně v červnu 1918 ve Francii. Samostatné Československo vzniklo 28. 10. 1918.

Českoslovenští legionáři za svoji touhu po svobodné a nezávislé zemi draze zaplatili. Jenom na zmíněné francouzské frontě, v bitvách u Terronu, Chestresu a Vouziers, tedy v bojích, které trvaly necelých 10 dnů, padlo 183 mužů, 69 bylo nezvěstných, 858 raněných, mnozí z nich těžce, s následky na celý život.³

Poznámka:

Z historických záznamů víme, že Kamil Cipra byl v bitvě u Vouziers zraněn a byl pak vyznamenán válečným křížem. Lze tedy předpokládat, že se na této fotce z Hauvine (poblíž St. Pierre-à-Arne, kam byly zbytky vyčerpaných čsl. pluků na začátku listopadu staženy) také nachází.

Odevzdání prvních válečných křížů Drem Benešem v Hauviné.

Převzato z knihy Československé legie ve Francii, První sborník francouzských legionářů k desátému výročí samostatnosti Československé republiky, V Praze 1928, Nákladem „Kruhu francouzských legionářů“.

³ Převzato z knihy Českoslovenští legionáři 1914-1920, K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudivová, Mladá fronta Praha, 1996.

Závěrem:

4. Kamil Cipra francouzský malíř mezi dvěma válkami

Kamil Cipra se hned po válce vrátil k tomu, co uměl a dělal nejraději: k malbě a umělecké tvůrčí činnosti vůbec. O jeho osobním životě toho bohužel mnoho nevíme.

Zbývá nám tedy jen obdivovat jeho malířský talent, který ho ve své době proslavil nejdříve ve Francii a později i ve Velké Británii.

Většina jeho tvorby je v České republice úplně neznámá.

Poznámka:

Na jedné z mála dochovaných fotografií z Ciprova pozdějšího života jej vidíme jako malíře – vojáka československé armády během 2. světové války v Anglii, viz medailonek.

Zdroj: soukromá sbírka

a) Pročti si druhou část medailonku, aby sis připomněl, kdy a kde Kamil Cipra po válce tvořil a vystavoval.

b) Prohlédni si Ciprovy obrazy, nech se jedním inspirovat a namaluj podle něj svůj.

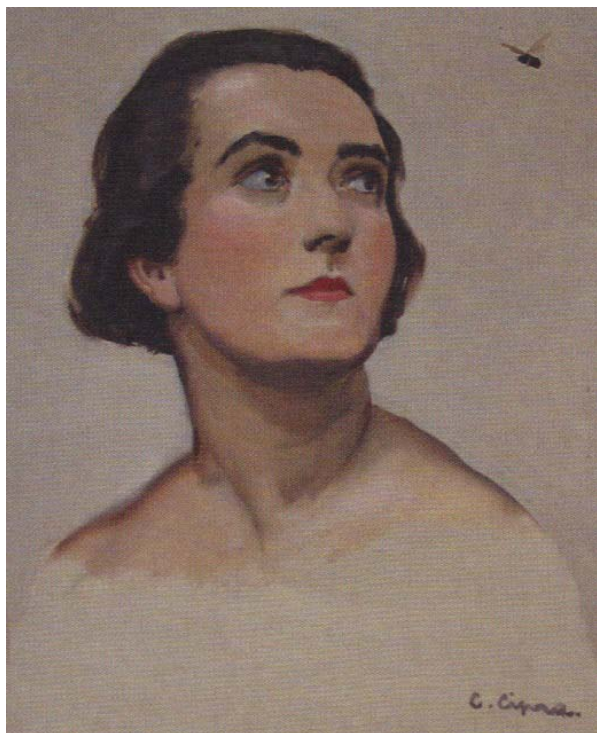
Marie-José Garniche, kurátorka výstavy „Jean-Camille Cibra – Une oeuvre multiple“, realizované 16. 6. – 30. 9. 2006 v muzeu La Charité sur Loire ve Francii, o Ciprovi mimo jiné napsala:

....“V raných Ciprových dílech světlo podtrhuje syté barvy krajiny a venkovských stavení. Tento přístup charakterizuje spíše švýcarské, rakouské, ruské nebo severské malíře z konce 19., počátku 20. století, více než Ciprovy současníky. Ti tvořili ovlivněni Barbizonskou školou nebo impresionismem.“....

Venkovské stavení, akvarel, 1906, Západočeská galerie Plzeň

...“Plná světla a lehkosti, Ciprova díla jsou výsledkem umělcovy citlivosti bez zbytečného patosu, která se snaží zachytit výjevy plné života, štěstí, vyjadřují ironii dění (portrét umělcovy ženy, která se dívá na letící včelu, tři vrabčáci sedící na ostnatém drátu protitankového zátarasu v Lowestoftu....).“.....

...“Cipra patřil v roce 1930 mezi několik málo pařížských umělců, kteří měli volný přístup do Ménagerie v Jardin des Plantes⁴ a mohli zde pravidelně tvořit.⁵ Jeho jméno se nacházelo na seznamu společně s dalšími významnými francouzskými umělci, mezi nimi: Paul Jouve, který se malířsky Ciprovi velice podobá, Gaston Suisse, Georges Guyot, François Pompon, a konečně Edouard Mérite, profesor kresby v Muzeu.”.....

⁴ Volný překlad z francouzštiny: Zoologická zahrada v pařížské Botanické zahradě.

⁵ Uvedeno v Bulletin du Musée 1930/01 (SER2,T2,N1).

Pokud není uvedeno jinak, všechny obrazy pocházejí ze soukromé sbírky.

© ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013.

Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha